

30 november 2025 – Eerste Advent

VEELZEGGEND ZWIJGEN

Lukas 1, vers 5 t/m 25

In deze preek wil ik het met u hebben over dat niet-kunnen-spreken van Zacharias. Negen maanden lang kon hij niet meer spreken. Stel je voor...! Waarom kreeg Zacharias dit nu opgelegd? Het moet voor hem echt een rollercoaster zijn geweest: eerst mocht hij dienst doen in de tempel, in het heilige van de tempel. Voor deze taak werd altijd een loting gedaan. Er gold een numerus fixus, want er waren waarschijnlijk zo'n 18.000 priesters. Het was dus echt een lot uit de loterij als je dienst mocht doen. Of beter gezegd: het was een bijzondere zegen als je zo dicht bij God mocht zijn in Zijn tempel. Nu, tijdens dit heel bijzondere moment was er opeens die ontmoeting met een engel, met engel Gabriël. Zacharias, die volgens mij helemaal op moet zijn gegaan in wat hij op zijn oude dag nog mocht meemaken in de dienst van de Heere God, was helemaal van zijn stuk toen hij de engel zag. En dan nog wat die engel zei...: ze zouden een kind ontvangen. Elisabeth en hij, beide oud geworden en nu na al die jaren, terwijl het biologisch gezien niet meer mogelijk was... Ongelooflijke dingen op één dag. En dan van het een op het andere moment: het zwijgen opgelegd. Al die uiterst bijzondere, indrukwekkende en blijde dingen, die je steeds maar weer wilt vertellen..., hij kon er straks niets over gaan vertellen thuis. Hij kon het niet delen. Men moest er naar raden. Het volk dat buiten op het tempelplein wachtte, lukte dat nog: men begreep dat hij een verschijning had gezien, zo lezen wij in vers 22. Dat kon hij dus nog duidelijk maken waarschijnlijk, met handgebaren misschien. Maar al die tijd kon Zacharias over die uiterst grote dingen niet praten.

Maar... Elisabeth deed min of meer mee in dat zwijgen, want zij verborg zich voor vijf maanden. Nu, *daardoor krijg ik het sterke vermoeden dat dit zwijgen meer was dan 'een strafmaatregel van Gabriël'*. Een straf was het ook. De engel Gabriël zei: 'U zult zwijgen en niet kunnen spreken, tot op de dag dat deze dingen gebeurd zijn, omdat u mijn woorden niet geloofd hebt.' Maar volgens mij is er nog meer te horen in dit zwijgen. Want dat het alleen maar een straf zou zijn? Ten eerste vind ik het eigenlijk best wel heel menselijk dat zo'n oude Zacharias die zoveel indrukken op één dag heeft te verwerken krijgt, het uitroept: 'hoe kan dit gebeuren?' ... Maar daarnaast: als later Gabriël een bezoek brengt bij Maria en ook aan haar vertelt dat zij een kindje zal krijgen, dan vraagt Maria zo ongeveer hetzelfde: 'hoe zal dat zijn, aangezien ik geen seksuele omgang het met een man?' En Maria krijgt geen straf! Als ik die Elisabeth en die zwijgende Zacharias zo maandenlang samen thuis ziet

zitten, terwijl er geen enkel gesprek te voeren viel..., dan heeft dat zwijgen volgens mij nog meer te zeggen...

Even iets over Zacharias en Elisabeth... Ik houd dat kort, want de meesten van ons hebben wel vaker preken over deze twee gehoord. Lukas vertelt over Zacharias en Elisabeth dat zij beiden uit een priestergeslacht komen. En dat zij beiden rechtvaardigen waren. Zij leefden dicht bij God, zowel in werk als privé, en zij hielden zich trouw aan Gods geboden en instellingen. Verder: zij waren op leeftijd gekomen en kinderloos. En: zij leefden in de tijd van koning Herodes. Daar begon Lukas mee. En daar vertelde Lukas gelijk heel veel mee, want Herodes was een onderdaan van het Romeinse Rijk. Men had geen eigen koning, geen eigen macht. Er waren tal van oorlogen en opstanden geweest. Politiek gezien was het een drama. En geestelijk gezien ook. De laatste profeet die een geestelijk woord had gesproken, dat was al zo'n 400 jaar geleden. Voor ons zou dat dus iets na de middeleeuwen zijn geweest, zo lang geleden.

Nu, in die situatie zien wij hier twee oudjes met hun geloof bezig. De een werkt in de tempel. De ander is wat meer op de achtergrond. Mooi hè? Wat een volharding. Wat een volhouden. In zo'n politiek onrustige situatie..., terwijl er zoveel partijen en bewegingen waren in die tijd

en dwars door alle geestelijke crises en andere crises ..., *zijn zij doorgegaan met bidden, met hun geloof in praktijk brengen, gewoon goede dingen doen, met volhouden, met de dienst aan de Heere God.* ... Ik zie een vergrijsde PKN-gemeente voor mij: een handjevol ouderen in, geen jongeren – een kinderloze situatie - terwijl alles om hen heen in de samenleving zo in beweging is..., maar die oudjes gaan gewoon door met de kerk..., de een neemt de kosterstaken waar en geeft de

zegen, de ander zit in de kerkbank en is vrijwilliger bij de voedselbank..., ze gaan door, door alle tijden heen, door alle zorgen heen, door alle sombere vooruitzichten heen. ... Ik bedoel niet te zeggen dat je altijd met oogkleppen op gewoon door moet gaan met hoe je het als kerk altijd gedaan hebt, nee, ik bedoel iets te schilderen van die trouw van Zacharias en Elisabeth. Deed het hen niets dat er vier eeuwen lang geen profeet meer was gehoord? Moesten zij geen kleur bekennen te midden van al die partijen die er in hun tijd riepen tot actie, of juist tot tegenactie? En wat volgens mij nog veel meer impact had: wat moeten ondertussen al die onverhoorde gebeden eigenlijk hebben gedaan met hen? Hoe zijn zij daarmee omgegaan dat zij nooit een kindje hebben gekregen ook al hebben zij daar om gebeden, zoals die engel zei? *In dit alles bleven zij trouw... tot op hun oude dag, omdat zij geloofden in de God van trouw.*

Nu, ik hoop dat u, jij en ik dat prachtige voorbeeld zullen overnemen van Zacharias en Elisabeth: dat gewoon doorgaan met je geloof, welke gebeden er ook onverhoord blijven, hoe anders je leven kan lopen dan je had gedacht..., maar ook: welke stormen of stromingen er ook op dit moment om ons heen zijn, hoe het stormt in onze tijd en dreigt en kraakt... en ook al zullen wij kerkelijk gezien misschien weinig bijzonders meemaken

– het volk van Zacharias en Elisabeth dus in geen 400 jaar! – en toch: trouw zijn aan God, omdat alle eeuwen – ook jouw en mijn tijd en generatie – in Zijn hand is.

En terwijl zij zo trouw zijn en biddend doorgaan, verbreekt God opeens de stilte. God kan Zijn zwijgen van 4 eeuwen lang niet meer volhouden... en Hij spreekt. En als God spreekt, dan komen de dingen tot leven, zo weten wij van de schepping. God scheidt opeens een nieuw begin. En daarvoor moeten wij dus niet bij het koninklijk paleis van Herodes zijn. Nee, wat machthebbers betreft is er niets nieuws onder de zon: altijd hetzelfde liedje, in welke tijd we ook leven. Nee, *daar in de tempel, waar een oude man met toewijding aan God gewoon zijn ding doet...*, *daar horen wij God de stilte verbreken*. God spreekt – door de engel Gabriël – en eeuwenoude profetenwoorden komen tot leven. Profetenwoorden van Maleachi die had gezegd dat God tot Zijn tempel zal komen: het gebeurt hier! En ook dat Maleachi 400 jaar geleden ongeveer had voorspeld dat iemand in de kracht van Elia het volk tot bekering zal brengen. De engel Gabriël citeert hier gewoon deze woorden van de laatste profeet van het Oude Testament, Maleachi. Zacharias' zoon – hij zal dus een zoon krijgen – die zal een sleutelpositie mogen ontvangen in dit grote werk van God, bij dit nieuwe begin. Hij zal het volk, dat nu al jaren van de ene crisis in de andere crisis terecht komt, nu na eeuwen mogen voorbereiden. Gods Geest zal in hem werken, vanaf het prille begin. En waar Gods Geest werkt, daar gaat iets gebeuren! Er komt iets bijzonder groots aan! God komt eraan!

Maar tot die tijd wordt Zacharias het zwijgen opgelegd... Als strafmaatregel, maar er is nog meer over dit zwijgen te zeggen. De zwijgende Zacharias wordt met zijn zwijgen tot een teken. Want in wat er nu gebeurt met Zacharias – en ook met zijn vrouw Elisabeth die zich samen met hem voor een heel aantal maanden zal opsluiten – wat er met die twee oudjes hier gebeurt, daarin zien we de geschiedenis van Israël helemaal terug. Ik leg het uit:

Twee kinderloze senioren in wie God iets nieuws gaat beginnen, dat hebben wij eerder gezien in de Bijbel. (...) Abraham en Sara. Abraham en Sara stonden aan het begin van een nieuwe weg die God insloeg. Zij doken zomaar vanuit het niets op, omdat God in en door hen Zijn plan wilde gaan vervullen. En nu Zacharias en Elisabeth – in de zelfde persoonlijke omstandigheden: oud en kinderloos – God gaat in en door hen *een nieuw begin* maken. Ik zie in Zacharias en Elisabeth de geschiedenis van Israël terug.

En ook dat zwijgen van Zacharias tot het moment dat zijn aanstaande zoon Johannes zal geboren worden, dat verwijst naar de weg die God met Zijn volk in deze eeuwen ging: God ging op dit moment met Zijn volk een tijd van zwijgen door..., het was een ontstellend lange tijd (vier eeuwen!) waarin Gods Woord niet heeft geklonken in Israël... Een vruchteloze tijd ook, een tijd zonder hoop, zonder perspectief... Precies zoals de levenstijd van die oudjes Zacharias en Elisabeth: een tijd van zwijgen, terwijl de jaren van onvruchtbaarheid gewoon doortellen en de hoop steeds meer verdwijnt... Zacharias zwijgt en Elisabeth trekt zich terug: hun leven staat beeld voor God Die in die afgelopen eeuwen had gezweven tot het moment dat God een nieuw begin zal gaan maken. Zacharias' zwijgen is sprekend de tijd die zijn volk nu doormaakte.

Nu, laten wij daarom ook *nog* even wat dieper naar dit zwijgen kijken..., wat heeft dat dan te zeggen? Wat kunnen wij daar nu uit meenemen en leren... Ik noem drie dingen:

Het zwijgen van Zacharias verwees naar Gods zwijgen in de afgelopen eeuwen, zo zei ik. Nu, als God zwijgt, zo vertelde eens een theoloog, dan heeft dat wat te zeggen. Als God zwijgt, dan is God niet simpelweg afwezig, 'met andere dingen bezig', nee als God zwijgt, dan is Hij misschien nog wel meer aanwezig dan je voor mogelijk houdt. Zoals een vader of moeder die richting zijn of haar kind zwijgt. Dat kan natuurlijk een pedagogische misser zijn: te druk zijn met andere dingen, niet goed geluisterd hebben naar je kind..., maar dat zwijgen kan soms ook juist betekenen 'heel erg met je kind bezig zijn'. Want soms kan zo'n stilte je tot diepere dingen brengen. Tot bezinning. Tot zelfverstaan. Soms laat dit zwijgen ook iets zien van wat er in het hart van diegene leeft. Zwijgende stilte verraadt soms het verdriet wat in iemand schuilt, of de pijn die zonder woorden gehoord wordt. Als God zwijgt, dan hoeft dat niet te betekenen dat Hij het laat afweten, dat Hij er geen zin meer in heeft... en zeker niet dat Hij niet weet wat Hij moet zeggen..., maar Gods zwijgen kan betekenen *dat Hij juist heel erg met ons bezig is*. Misschien wel om ons tot bezinning te brengen. Om ons in al onze drukdoenerij ook even tot het stil worden te verleiden. Om ons te laten nadenken over onszelf en de route die wij op dit moment gaan. Misschien juist wel om ons te veranderen.

De tijd waarin wij nu als West-Europa zijn beland is een tijd waarin sommigen het gevoel hebben dat God steeds meer afwezig is..., zeg nu zelf: de weken die gaan door, je bent druk met van alles en nog wat... en eigenlijk – zo moet je soms eerlijk bekennen – mis je God soms helemaal niet zo erg... is deze tijd een Godloze tijd, een tijd van God los? Of zal God Zich in deze tijd juist hebben teruggetrokken om ons tot bezinning, tot belijden, tot omkeer te brengen...? Er zijn berichten dat die omkeer inmiddels gaande is en dat met name jongeren weer God zoeken...

Zwijgen... Advent is vanouds in de kerk ook een tijd van verstillig. Heel tegenstrijdig: terwijl wij in deze tijd naarmate de Kerstdagen naderen steeds drukker worden, wordt de kerk opgeroepen om juist te verstillen... om tot bezinning te komen..., om de stilte te zoeken. Om Gods aanwezigheid juist in het zwijgen te ervaren.

Het is eigenlijk heel mooi om daarom juist op de Eerste Adventszondag voorbereiding op het Heilig Avondmaal te houden: even die verstillig, even zwijgen. In de stilte tot inkeer te komen. Jezelf onderzoeken. Je schuld en ook je afhankelijkheid belijden. Opnieuw ontvankelijk worden: 'hoe zal ik U ontvangen, hoe wilt Gij zijn ontmoet?' Je zo voor te bereiden op een nieuw begin.

Gods zwijgen is veelzeggend... Het nodigt uit tot nadenken. Hoe staat het er met jou voor in alle drukten en alle gedachten? Kan God Zich nog wel verstaanbaar maken door alles heen, of houdt Hij op dit moment ook bij u of jou Zich even in, zoals iemand die even wacht tot de herrie over is? Hoe staat het er met u voor en uw God? ... Ik zou u, maar ook jou als jongere echt willen uitnodigen om die momenten van stilte op te zoeken, om daar misschien in al je onrust voor te knokken. Om het gevecht aan te gaan met al die gedachten die dan naar boven komen en verleidingen en afleidingen, om alle

stemmen tot rust te brengen. Om stil te worden zoals Zacharias en die heel grote dingen die tot je gesproken zijn of waar je vanmorgen over gezongen hebt, echt even binnen te laten.

Want, dat is het tweede wat ik over dat zwijgen wil zeggen: Zacharias was het zwijgen opgelegd en Elisabeth zocht tegelijkertijd met hem de afzondering..., maar in deze bezinnende stilte groeide er wat. Een nieuw begin. Dat is het tweede wat ik uit dat zwijgen van Zacharias meen te leren: Zacharias moest in deze tijd echt alles loslaten..., spreken kon hij niet meer, zelfs het zegenen van het volk ging gebrekkig, zonder woorden, hoe jammer!..., hij moest alles loslaten..., omdat God iets zal gaan doen!

Ik moet daarbij even denken aan een geschiedenis uit het Oude Testament, waar ook zoiets speelt: als het volk Israël uit Egypte is bevrijd, bevrijd van de Faraö, maar binnen de kortste keren is vastgelopen bij de Rode Zee. Hoe moeten zij hier nu doorkomen? Wat nu? Wat kunnen ze doen? Crisis! En dan laat God via Mozes tot het volk zeggen: 'de Heere zal voor jullie strijden en jullie zullen stil zijn!' En God bevrijdde Zijn volk door de Rode Zee.

Dat zwijgen van Zacharias was een bezinnend zwijgen, maar het was ook een *verwachtingsvol zwijgen*. Zoals bij een film: opeens stopt de muziek, de spanning loopt op, de verwachting groeit... tot opeens... Dat zwijgen van Zacharias was een verwachtingsvolle stilte. Alle geroep verstomt... Alle woorden dwarrelen neer... Nu is het aan God. Aan God alleen. Wij laten los. Wij stoppen even met roepen en organiseren..., wij wachten op God. Wij verwachten van God. Omdat onze redding, onze hulp, onze zekerheid, onze toekomst bij God vandaan komt.

Dat is ook waarin de Adventsweken ons willen meenemen: om onze verwachting te richten op God. Om het besef te laten indalen van onze totale afhankelijkheid van God. Om even los te laten, je handen leeg te maken om te vouwen. Om even jezelf uit het centrum te halen... om je even niet mee te laten nemen door alles wat je hoort en wat je moet... en om naar God te kijken: daar is mijn Redding. Daar is de hoop voor de wereld. Daar is onze rust en kracht. Om stil van te worden..., om zwigend in je op te nemen.

Dat zullen wij volgende week zondag ook letterlijk gaan doen met elkaar: in stilte, aan de Avondmaalstafel, dat in ons opnemen: dat ons heil, onze redding, ons hoop, ons leven, onze vrijheid en zekerheid helemaal bij Hem vandaan komt. Zo opeens verbrak God de stilte. Zo opeens een nieuw begin voor een wereld die helemaal vastliep met zichzelf. Genade!

Dat zwijgen van Zacharias is veelzeggend. Die oude man vind ik wel een treffend beeld voor onze aloude kerk. Zijn zwijgen nodigt mij uit om ook soms tot zwijgen te komen. Om mij te bezinnen. Tot inkeer te komen. Tot God te komen. En – het tweede – Zacharias' zwijgen laat zien hoe wij als mensen echt niet veel te zeggen te hebben, maar afhankelijk zijn van Gods grote daden. Wij hebben als kerk geen grote woorden, wij weten het niet beter, wij zijn niet beter..., maar wij houden hier samen onze lege handen op naar God. Het beste van wat wij doen, onze godsdienstige prestaties, onze vergaarde kennis, onze giften, ons vrijwilligerswerk, zelfs niet ons geloof en ons gebedsleven, brengen ons bij God. God komt tot ons. Hij doorbreekt de stilte. Of anders gezegd: Hij breekt door de nietszeggende herrie van deze wereld heen. En daarom houden wij de hoop vast. Hoop in deze

wereld. Hoop voor deze wereld. Onze verwachting is van Hem.

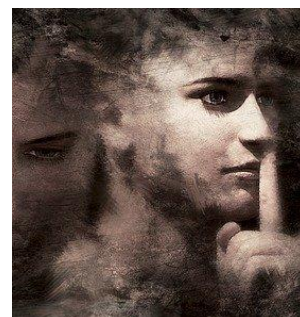
En tot die tijd leer ik van Zacharias moeten we maar gewoon soms zonder woorden doorgaan.

Dat is het derde wat ik over zijn zwijgen wil vertellen: totdat God de stilte doorbreekt moeten wij zoals Zacharias maar gewoon zonder woorden de mensen om ons heen zegenen. En gewoon ons dienstwerk doen als knechtjes van de Heer. Dat vind ik zo mooi aan wat ik over Zacharias las, dat hij gewoon doorging met zijn priesterlijke werk! Vers 23: 'en het gebeurde, toen de dagen van zijn dienstwerk voorbij waren, dat hij naar zijn huis ging'. Zacharias stopte niet met zijn dienstwerk, toen hij geen woord meer kon uitbrengen. Hij ging door in zijn dienst aan God.

Dat moeten wij als kerk ook maar gewoon doen. In onze maatschappij hebben wij niet zoveel te zeggen. In sommige situaties is het ook maar gewoon beter om te zwijgen, in plaats van mee te roepen of er tegenin te roepen. En laten wij eerlijk zijn: veel dingen die in de wereld gebeuren maken onszelf ook soms sprakeloos. Er zijn zoveel dingen waar wij geen woorden voor hebben, ook al geloven wij in God. Dan moet je ook niets gaan zeggen... Maar ook: soms willen mensen ook niet horen. Of staat het geloof zo ver van mensen af, dat woorden niet aankomen. Bonhoeffer had in de tijd van de Tweede Wereldoorlog deze tijd al voorzeggd: een 'religieuze tijd', zo noemde hij het. Wat moeten wij dan doen? Nu, zei Bonhoeffer: bidden, verwachten en het goede doen.

Bidden, verwachten en het goede doen. Dat is onze priesterlijke taak. Als priester die het zwijgen is opgelegd, heb je nog zoveel wat je wel kan doen: het goede doen. Als je niet kunt spreken, laat je geloof dan uit je daden blijken. Of laten wij daar misschien maar gewoon eerst mee beginnen, voordat wij ons eraan wagen om woorden te gebruiken.

Het goede doen. En ook: het gebed. De priesterlijke voorbede, het gebed voor de mensen die buiten de tempel verkeren. Samen voor Maarssen, samen voor deze wereld bidden. Priesters hebben een prachtige taak: om hier in de stilte de wereld bij God te brengen. Om thuis in stilte de namen te noemen van hen die je bij God wilt brengen. Zoals de priester als taak had in de tempel. Zoals onze Hogepriester Jezus voor ons deed. Voorbede doen. Hardop met elkaar of zwigend in stilte. En wachten, verwachten: het verwachten van God.

Soms lijkt de kerk op die zwigende Zacharias: een kerk zo dicht bij het heil, maar met zo weinig woorden, sprakeloos. Die sprakeloosheid is best wel eens lastig... Het brengt ons tot bezinning. Maar Zacharias ging verder: zonder woorden zegende hij de mensen... in stilte bleef hij bidden, voorbede doen..., en

hij was vol van verwachting, Zacharias en Elisabeth waren in verwachting... en stil ook van verwondering en hoop. Hoop op God Die het zwijgen eens zal doorbreken.